

Aké sú výhody a nevýhody domáceho vzdelávania?

Branislav Michalka

31. júla 2020 ✚ Spoločnosť

Od dedičstva otcov k štátnemu vzdelávaniu

Domáca škola, alebo domáce vzdelávanie, bola v minulých storočiach bežnou formou výchovy detí. Pred zavedením povinnej školskej dochádzky to bola často jediná forma vzdelávania, ktorú mnohé deti absolvovali. Pod pojmom vzdelanie si však nesmieme predstavovať to, čo sa pod týmto pojmom rozumie dnes. U najpočetnejšieho roľníckeho stavu to bolo väčšinou len odovzdávanie základných zručností a vedomostí potrebných pre roľnícky stav, ktoré dopĺňala náboženská výchova na fare. Odovzdávanie vedomostí z generácie na generáciu sa dialo spontánne a vedomosti boli prijímané ako „dedičstvo otcov“. Bohatšie stavy, meštania a šľachta mali svojich domácich učiteľov, ktorým boli zverené všetky deti v rodine, alebo aj deti z viacerých spriaznených rodín.

Okrem rodinnej výchovy existovala samozrejme aj výchova v rôznych cirkevných, cechových, či šľachtických inštitúciách. Tá však zahŕňala menšiu časť obyvateľstva. Väčšina obyvateľstva dostávala vzdelanie o svete a živote doma.

Uzkonenie povinnej školskej dochádzky v 18. storočí, v našich končinách počas panovania Márie Terézie, znamenalo radikálny obrat v dejinách vzdelávania. O vzdelanie detí sa začal starať štát a nárokoval si povinnosť rodičov posilať deti do škôl. Jeho motívy neboli celkom idealistické. Rýchlo sa rozvíjajúci merkantilizmus, manufaktúry a bujnejúci byrokratický aparát štátu potrebovali vzdelanejších zamestnancov a úradníkov.

Súvisiaci článok

Ako zoznámí? deti s

Bohom

Tento utilitaristický prístup k vzdelaniu sa s postupujúcou industrializáciou ešte stupňoval. Nakoniec sa ustálil na hesle: dobré vzdelanie občanov = dobre fungujúci a prosperujúci štát. Kritériom vzdelania sa stala jeho „použitelnosť“. Tento pragmatický prístup, pokiaľ by zotrval len pri technickom pragmatizme, by zrejme nevyvolával prílišné spory. Avšak štátne školstvo sa čoskoro stalo nástrojom ideologickej infiltrácie, ktorá mala občanov vychovávať v duchu tej či onej sekulárnej ideológie, aby ich kompatibilita so sekulárnym štátom bola dokonalá. Tento prístup samozrejme narazil na nevôľu.

Keďže štátne režimy súčasného európskeho civilizačného okruhu sú väčšinovo protikresťanský zamerané, menšinovo neutrálne zamerané, tak sa stále stupňuje zo strany štátu tlak na infiltráciu detí sekulárnymi ideologickými vzorcami, počas povinnej školskej dochádzky. Agenda LGBT, gender, liberalizmus, agnosticizmus, sa postupne stávajú oficiálnymi pedagogickými osnovami.

V domácej pevnosti

Mnohí kresťania v západnej Európe a USA riešia tento problém alternatívnym vzdelávaním svojich detí doma, v tzv. domácej škole. Súčasná legislatíva umožňuje túto formu vzdelávania vo väčšine európskych štátov. Na Slovensku je možné vzdelávať svoje deti v domácej škole od roku 2008, podľa školského zákona č.

245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní. Na vzdelávanie je však potrebná osoba, ktorá má pedagogickú kvalifikáciu pre 1. stupeň základnej školy. Čiže buď je to samotný rodič, ktorý disponuje takouto kvalifikáciou, alebo sa situácia rieši dohovorom s ústretovou školou a pedagógom, ktorý je ochotný s rodinou spolupracovať.

Rodičia pre domáce vzdelávanie samozrejme nemusia mať len hore uvedenú kresťanskú motiváciu. Nemusia byť ani kresťanmi a pre domáce vzdelávanie sa môžu rozhodnúť zo zdravotných alebo sociálnych dôvodov. Tento článok však bude hodnotiť domáce vzdelávanie len s ohľadom na motívy rodičov snažiacich sa uchovať nedotknutú kresťanskú výchovu detí.

Najväčšou výhodou domácej školy je samozrejme to, že sa pre kresťanského rodiča do značnej miery odstránil problém manipulácie detskej psychiky a vzdelania sekulárnym štátom. Úplne odstránenie samozrejme nie je možné, avšak práve domáca škola umožňuje vyvinúť náležitý protitlak zo strany rodičov. Vytvorí sa z rodiny malá kresťanská pevnosť, ktorá dokáže do značnej miery odolávať tlakom spoločnosti.

Ďalšou výhodou, ktorá úzko súvisí s kresťanskou víziou života, je intenzívnejšia koexistencia detí s rodičmi aj medzi sebou navzájom. Vďaka domácej škole zažíva rodina, zotrvávaním detí počas dňa vo vzájomnej spoločnosti, utuženie rodinných vzťahov a hlbšie vzájomné poznanie. Taktiež rodičia sú vnímaní deťmi každý deň ako stred domácnosti, okolo ktorého sa odvíja rodinný život a nie ako tí, ktorí večer prídu z práce a donesú nákup.

K sekundárnym výhodám, z hľadiska primárneho motívu uchovania viery a ochrany detí pred sekularizmom, patria tie, ktoré by určite akceptovali, ako univerzálne pozitíva, aj nekresťanskí rodičia. Jednou z nich je možnosť rodičov prispôbovať tempo a charakter výuky aktuálnej situácii. Znamená to, že môžu výuku odložiť na tú časť dňa, v ktorej to rodine vyhovuje, môžu zohľadniť náladu a zdravotný stav detí a pružne kombinovať spoločnú výuku s individuálnym prístupom. Ďalšou výhodou je možnosť kombinovať látku zo školských osnov s vlastnou učebnou látkou, ktorá môže deťom sprostredkovať dnes už nepoužívané formy a prvky vzdelania, ako napr. klasické jazyky, lekcie z dejín umenia, širšie oboznámenie s klasickou literatúrou.

Nezanedbateľnou výhodou je fakt, že deti nevnímajú učenie ako niečo čo sa vymyká z rámca bežného života rodiny. Považujú ho za jednu z činností v domácnosti, od ktorej sa plynulo prechádza napr. k domácim prácam, alebo k ďalším rodinným aktivitám.

Možné nevýhody

Jedným zo základných omylov niektorých rodičov je predstava, že domáca škola je preto zdrojom radosti nevinných dietok, lebo nevyžaduje disciplínu. Nie, že by ju dnes nejako zvlášť vyžadovali aj štátne školy, ale aj jej zvyšky v štátnych ústavoch vyvolávajú u niektorých rodičov vrásky na čele. Pokiaľ rodič pojme domáce vyučovanie takýmto spôsobom, tak na seba pletie bič, ktorým ho budú šľahať všetci, počnúc štátnou školou a končiac vlastnými deťmi. Nevýhodou domácej školy teda môže byť, dúfajme, že je teraz reč hlavne o nekresťanských rodičoch, potlačenie nutnej disciplíny u detí a následné problémy s prispôbením sa krutej realite sveta poznačeného dedičným hriechom. Sveta, v ktorom nutne niektorí rozkazujú a väčšina poslúcha.

Známy český katolícky aktivista Michal Semín, vo svojej knihe *Katolícka domáca škola*, ktorú vydalo nakladateľstvo Triality v roku 2002, vymenováva štyri najčastejšie námietky, ktoré môžu byť vznesené proti domácej škole:

nedostatok socializácie, čiže tzv. „skleníkový efekt“

nedostatočné znalosti

podpora neučenia sa a lajdáctva dieťaťa rodičmi

snaha odlišovať sa, byť „elitou“

Autor dostatočne a zasvätené vyvracia tieto námietky. Strach zo „skleníkového efektu“ odmieta z dôvodu priority zachovania viery, pred získaním sociálneho kontaktu s ľuďmi nekresťanských názorov za každú cenu: *„Pravá socializácia kresťana teda musí byť posudzovaná očami nadprirodzenej viery a nie naopak. Všetko, čo človeku bráni v jeho úsilí o kresťanskú dokonalosť, je potrebné odstrániť.“*

Druhú námietku vyvracia správnym poukázaním na prednosť kvality pred kvantitou a poukázaním na hierarchickosť priorít pri vzdelávaní kresťana – najprv je viera potom jednotlivé vedné odbory. Tým samozrejme nie je popretá dôležitosť šírky vzdelania, práve naopak. Ako sme uviedli vyššie, práve v domácej škole sa dá vzdelanie obohatiť oproti bežnému štátnemu štandardu.

Posledné dve námietky treba odmietnuť úplne, pretože prvá je málo pravdepodobná a v praxi domácej školy doteraz na našom území vôbec nezaznamenaná a druhá je čisto ideologická, v duchu moderného rovnostárstva a odmietania skutočných elít vo všeobecnosti. Tolko autor zmienenej knihy.

Pozrime sa teraz ešte na jednu možnú nevýhodu, ktorá zasahuje samotný koreň problému a tým je výchova kresťana v sekulárnej spoločnosti. Táto nevýhoda vyrastá z niečoho čo presahuje samotnú otázku domácej školy. Je to otázka aký postoj zaujme neskôr, už vychovaný kresťan k sekularizovanému svetu. Má to byť postoj bojovníka alebo paralelného autonómneho partnera sekulárneho štátu? Pokiaľ by to mal byť bojovník, ktorý vedľa sekulárneho štátu len nenažíva, uchováva si vieru, ale proti sekularizmu bojuje, tak domáca škola, pokiaľ by nebola naplnená týmto bojovým duchom, môže priniesť dva problémy:

izolacionizmus

nedostatok bojových skúseností

Tieto problémy nemusia vplyvom domácej školy vôbec nastať, ale je dobré sa o nich zmieniť. Prvý nemá nič spoločné s námietkou o „skleníkovom efekte“. Pod izolacionizmom rozumiem postoj, ktorý v duchu tzv. Benediktovej voľby rezignuje na boj a útok proti sekularizmu v domnienke, že najlepším riešením je utiahnutie sa do ústrania. Idea domácej školy ako „domácej pevnosti“, sa tak zmení na ideu modifikujúcu romantickú „splendid isolation“. Namiesto miesta, z ktorého sa útočí, sa zmení na miesto, ktoré slúži ako úkryt pred svetom.

Druhú námietku sa týka skôr mužskej populácie. U dievčat nie sú tieto nároky nutné a snáď ani žiadúce, aj keď v dnešnej pohnutej dobe je možné skutočne všetko. Hovorím o niečom, čo by sa dalo vysvetliť s použitím Platónovho prirovnania z knihy Štát o psoch čuchajúcich krv. Platón hovorí, v osobe Sokrata, že pri výchove malých chlapcov k bojovnosti je nutné ich privádzať do blízkosti bojiska, aby podobne ako psi keď „čuchajú krv“ a zvykajú si na ňu, aj oni od detstva privykli boju.

Je teda možné, že za určitých okolností môže domáca škola zabrániť tomuto „bojovému kontaktu“ so sekulárnym svetom a kresťan nebude schopný, nie uchovať si vieru, ale pohotovo reagovať na útoky zo strany sekulárneho sveta. Pod reakciou nemyslím len obranu, ale samozrejme aj útok. Tento problém sa zrejme dá v domácej škole kompenzovať výchovou k bojovnosti, avšak kontakt naživo môže prekvapiť svojou agresivitou a zatlačiť do defenzívy, ktorá sa časom môže premeniť na útek.

Keď však nakoniec zvážime všetky možnosti a porovnáme výhody a nevýhody domácej školy, nutne musíme dospieť k záveru, že výhody vysoko prevyšujú možné nevýhody a preto môžeme považovať domácu školu za správne riešenie problému výchovy v sekulárnom štáte.

Otázkou však ešte zostáva dokedy bude ochotný sekulárny štát tolerovať takéto „vredy“ na tele sekulárnej spoločnosti. Je možné a dosť pravdepodobné, že sa do periférií Európy môže rozšíriť trend z Nemecka, kde sú rodičia, snažiaci sa vychovávať deti doma, prenasledovaní štátom a obviňovaní zo šírenia extrémizmu.

Čas ukáže, či sú domáce školy trvalými pevnosťami, alebo len dočasnou zastávkou štátu na ceste k pohanskej totalite.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/ake-su-vyhody-a-nevyhody-domaceho-vzdelavania/>